

Dalton Dokkum®

PTA
2022 – 2024
VMBO-TL

VMBO-TL
Klas 3: 2022-2023
Klas 4: 2023-2024

Inleiding

Aan de leerlingen,

Je bent nog maar net gestart in klas 3 en nu al wordt het serieus: dit boekje gaat over het examen. In de komende twee jaar bouw je je resultaten op en sluit je het af met het centraal schriftelijk examen.

Hierbij krijg je het examenreglement en het officiële programma van toetsing en afsluiting. Dit korten we af met PTA. In dit boekje staat precies beschreven wat je moet doen om aan alle eisen te voldoen, die er zijn om het diploma 'VMBO-T' te behalen. Maar er staat vooral ook in wat de school moet doen en aan welke regels we ons moeten houden voor de inspectie.

Het boekje gaat over een periode van twee jaar en is bedoeld om duidelijkheid te geven over alle regels voor de examenkandidaten, maar ook voor ons als leraren.

We wensen je een succesvolle examenperiode toe en we hopen (en verwachten) aan het einde hiervan je een mooi diploma te mogen geven.

Namens het Team van Dalton Dokkum,

September 2022

Arie van Barneveld
Veronique Klop
Eline Lems
De examencommissie

Inhoud

Inleiding	2
Leeswijzer.....	5
DEEL 1 ALGEMEEN	6
Het examen.....	7
Schoolexamen.....	7
Toetsweken.....	7
Herkansen en inhalen	7
Absentie	7
Onregelmatigheden	8
Verlengd mondeling.....	8
Hulpmiddelen.....	8
Examendossier	8
Beoordeling extra vakken	8
CKV	8
Maatschappijleer	9
Lichamelijke opvoeding.....	9
Loopbaanoriëntatie en begeleiding	9
Rekentoets	9
Profielwerkstuk	9
Praktische opdrachten	10
Centraal eindexamen	10
Uitslag examen.....	10
Diploma en cijferlijst	11
Cijferlijst voor vrijstelling	11
Afwijking wijze van examineren.....	11
Herkansing centraal examen.....	12
Bewaarduur examenwerk.....	12
Afspraken examendocenten	12
Belangrijke data	13
Contactpersonen en instellingen	14
DEEL 2 - DE VAKKEN	15
Aardrijkskunde	17
Biologie	18
CKV.....	19
Duits.....	20

Economie	21
Engels	22
Geschiedenis	23
Lichamelijke opvoeding.....	24
Maatschappijleer	25
Nask 1, Natuurkunde	26
Nask 2, Scheikunde	27
Nederlands.....	28
Rekenen	29
Wiskunde	30
Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB)	31
DEEL 3 – HET EXAMENREGLEMENT	38
Hoofdstuk 1: Algemene bepalingen.....	39
Hoofdstuk 2: Inhoud van het eindexamen.....	40
Hoofdstuk 3: Regeling van het eindexamen	42
Hoofdstuk 4: Centraal examen	47
Hoofdstuk 5: Uitslag, herkansing en diplomering.....	48
Hoofdstuk 6: Overige bepalingen	51

Leeswijzer

Dit boekje bevat drie onderdelen:

- Deel 1: PTA - algemeen
In dit eerste deel vind je de regels zoals die gelden voor het schoolexamen en het centraal schriftelijke examen en wat je rechten en plichten zijn.

- Deel 2: PTA per vak
In het tweede deel staat per vak beschreven wat er van je wordt gevraagd.

- Deel 3: Het Examenreglement
Het derde deel is het officiële examenreglement: hierin staan de formele regels beschreven. Waar mogelijk wordt verwezen naar het programma van toetsing en afsluiting.

Het examenreglement en het PTA zijn met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Aan de tekst kunnen echter geen rechten worden ontleend. Hiervoor geldt het officiële examenbesluit. Dit is beschikbaar via www.eindexamen.nl. Bij twijfel over de regels kun je het beste naar de examensecretaris stappen.

Als je het om welke reden dan ook, niet eens bent met de vastgestelde eindcijfers van het schoolonderzoek, kun je tot woensdag 17 april 2024 voor 12.00 uur schriftelijk bezwaar maken per aangetekende brief bij de directeur. Uiteraard is dit de laatste stap: eerst ga je naar je docent en eventueel de examensecretaris, zodat er snel oplossingen gezocht kunnen worden. In gevallen waarin deze regeling niet voorziet of onduidelijk is, beslist de directeur.

Wanneer je het niet eens bent met een beslissing van de directeur, kan jij of je ouders in beroep gaan bij de commissie van beroep. Deze bestaat uit een andere schooldirecteur van Piter Jelles, een beleidsmedewerker van Piter Jelles en een MR- lid, uit bij voorkeur de oudergeleding.

Dit programma van Toetsing en Afsluiting geldt voor het cursusjaar 2022-2024:

Klas 3 vmbo-t, 2022 – 2023

Klas 4 vmbo-t, 2023 – 2024

September 2022,

Veronique Klop
Eline Lems
Arie van Barneveld

DEEL 1 ALGEMEEN

Programma van toetsing en afsluiting

Het examen

Het totale examen duurt twee jaar en bestaat uit de volgende onderdelen:
Het schoolexamen (waarin ook een Profielwerkstuk)
De extra vakken lo, kunstvakken, maatschappijleer
Het centraal schriftelijk (het 'eindexamen')

Schoolexamen

Je maakt voor het schoolexamen schriftelijke of mondelinge tentamens. Ook een practicum kan daarbij horen. De resultaten tellen mee bij het eindcijfer van het schoolexamen. Per vak worden deze onderdelen apart benoemd in het PTA. Ook wordt het Profielwerkstuk als een onderdeel van het schoolexamen aangemerkt.

Toetsweken

Leerjaar 3T

Toetsweek 2   Vanaf maandag 23 januari 2022

Toetsweek 3   Vanaf maandag 27 maart 2023

Toetsweek 4   Vanaf maandag 26 juni 2023

Leerjaar 4T

Toetsweek 5,6,7   Deze toetsweken voor 23-24 worden in september 2023 vastgesteld.

Herkansen en inhalen

Leerlingen hebben per periode recht op één herkansing. Voor de voorexamenklassen en de examenklassen mag er dus na iedere toetsweek één toetsweektoets herkanst worden. Dit betekent dat een leerling uit de voorexamenklas in totaal 3 toetsweektoetsen mag herkansen. Voor een leerling uit de examenklas geldt dat er in totaal 3 toetsweektoetsen herkanst mogen worden.

Alle schriftelijke toetsen die tijdens de toetsweken worden afgenomen en volgens het PTA in aanmerking komen voor een herkansing, zijn herkansbaar. Als een leerling tijdens een toetsweek een toets mist en deze leerling geoorloofd afwezig was, dan moet de leerling deze toets op een daarvoor aangewezen moment inhalen. De leerling verspeelt hierdoor niet het recht op herkansing.

Wanneer een leerling een toets mist en deze leerling ongeoorloofd afwezig was, heeft deze leerling geen recht meer op een herkansing.

Wanneer toetsen worden gemist, dan wordt de keuze voor herkansingen beperkter.

Voor zowel herkansen als inhalen van toetsweektoetsen geldt dat de leerling zich volgens de door de administratie verstrekte inschrijvingsprocedure opgeeft. Gaat het om een toets die buiten de toetsweek om is afgenomen, dan regelt de leerling met de docent een moment om de toets in te halen. Het resultaat moet voor het einde van volgende periode in SOMToday staan.

Absentie

Wanneer je ziek bent of met een andere reden echt niet op school kan komen, bellen je ouders voor het examen of schoolonderzoek met school en melden dit aan de directeur, deelschoolleider of examensecretaris. Als er niet gebeld wordt, ben je onwettig afwezig. Dit kan betekenen dat je uitgesloten kan worden van verdere deelname aan het schoolexamen. Zodra je weer op school bent, moet je meteen contact opnemen met de examensecretaris. Deze zal in overleg met de docenten voor de desbetreffende vakken een nieuwe datum vaststellen voor het gemiste examen. Soms kan een door ziekte gemist examen vervangen worden door een mondeling examen of omgekeerd.

Onregelmatigheden

Indien je je aan enige onregelmatigheid schuldig maakt (bijvoorbeeld afkijken) of afwezig bent zonder geldige reden, kan de schooldirecteur de volgende maatregelen nemen:

- het ontzeggen van de deelname of de verdere deelname aan één of meer toetsen van het schoolexamen of centraal examen;
- het ongeldig verklaren van één of meer toetsen van het reeds afgelegde deel van het schoolexamen of centraal examen.
- Gemiste toetsen van het schoolexamen moeten voor de gestelde datum afgerond zijn anders vervalt deelname aan het centraal examen.
- het bepalen dat het diploma en de cijferlijst slechts kunnen worden uitgereikt na een hernieuwd examen in door de schooldirecteur aan te wijzen onderdelen.

Verlengd mondeling

Zowel jij als de docent kunnen bij de directeur een verlenging aanvragen van het mondelinge schoolexamen. Deze beslist, in overleg met de docent-examinator. Zowel de examinator als de leerling moeten dit verzoek binnen 1 werkdag na het mondeling schoolexamen schriftelijk indienen bij de secretaris van de examencommissie. Het verlengd mondelinge examen, dat niet langer duurt dan het oorspronkelijke examen, wordt zo spoedig mogelijk afgenomen. Het cijfer wordt afgeleid uit het resultaat behaald op het oorspronkelijke schoolexamen en het verlengd examen samen.

Hulpmiddelen

Bij de (school)examens mag je alleen goedgekeurde rekenmachines gebruiken. De meeste rekenmachines geven geen problemen. Vraag je docent er even naar. Met name programmeerbare rekenmachines zijn vaak verboden. Mededelingen over overige hulpmiddelen zoals woordenboeken en een tabellenboek worden vooraf aan het examen bekend gemaakt.

Examendossier

Alle schoolexamenresultaten die je haalt, worden gebundeld in het examendossier. Het dossier is een overzicht van alle afgelegde toetsen, uitgevoerde opdrachten en behaalde resultaten.

Het examendossier bevat:

- de resultaten van het schoolexamen;
- de extra vakken van het derde leerjaar, namelijk:
  - Maatschappijleer
  - Kunstvakken
  - Lichamelijke Oefening

Beoordeling extra vakken

De extra vakken moeten als volgt worden afgesloten:

- het eindcijfer voor elk van deze vakken is niet lager dan 5,5.
- indien het eindcijfer lager is dan 5,5, wordt in overleg met de docent bepaalt welke onderdeel of -delen opnieuw moeten worden gedaan.
- De extra vakken die in het 3e leerjaar afgesloten worden tellen mee voor de overgang en het examen dossier.

CKV

Ckv is een verplicht examenonderdeel en moet voldoende worden afgesloten, vóór de laatste rapportvergadering van klas 3. Kern van het examenonderdeel Ckv is dat je deelneemt aan tenminste 4 kunstzinnige of culturele activiteiten en daarvan 4 praktische opdrachten/verwerkingen maakt.

De activiteiten vinden plaats binnen en buiten de school, bijvoorbeeld een bezoek aan het theater.

Maatschappijleer

Maatschappijleer wordt in klas 3 afgesloten en geldt als volwaardig examenvak mee bij de 'zak-slaag regeling': je krijgt er dus ook een cijfer voor! Het vak maatschappijleer moet afgesloten worden met een voldoende.

Lichamelijke opvoeding

Het examenprogramma bevat

- de kerndoelen van de basisvorming
- sportoriëntatie- en keuze
- de eindtermen tik- en afgooispelen
- zelfverdediging voor meisjes en jongens.

Als je het vak niet kan volgen op bijvoorbeeld medische gronden, kan je een vrijstelling aanvragen bij de directeur. Lichamelijke opvoeding wordt afgesloten met een 'voldoende' of 'goed'.

Loopbaanoriëntatie en begeleiding

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding wordt vaak afgekort tot LOB.

Tijdens de activiteiten in het kader van LOB zal de leerling worden voorbereid op zijn/haar keuzes die gemaakt moeten worden voor een vervolgopleiding en later beroep. De leerling moet zowel in klas 3 als in klas 4 100 LOB-punten verzamelen. Een LOB-activiteit levert een variërend aantal punten op (zie keuzewaaier verderop in dit PTA). De leerling kan ook zelf activiteiten bedenken. Doel van de LOB is uiteindelijk de leerling een goede keuze te laten maken vóór 1 april in het examenjaar en om de leerling goed voorbereid te laten doorstromen naar het mbo of havo.

Het totale dossier geldt in het PTA als een handelingsdeel en moet op twee vastgestelde momenten (einde klas 3 en einde klas 4) minstens als voldoende afgetekend worden. Als er opdrachten niet gemaakt zijn, onvoldoende gemaakt zijn of nog niet afgetekend zijn, is je 'LOB-dossier' onvoldoende en komt er een 0 op je cijferlijst te staan.

Rekentoets

Voor leerlingen die geen eindexamen doen in het vak wiskunde is het van belang dat het vervolgonderwijs kan zien wat het rekenniveau van een leerling is. Daarom is er voor deze groep leerlingen in vmbo en havo (2F voor vmbo, 3F voor havo) een schoolexamen rekenen. Dit examen moet gebaseerd zijn op de referentieniveaus. De afnamevorm en het aantal examens bepaalt de school zelf. Het resultaat voor het schoolexamen rekenen telt niet mee in de uitslag, maar wordt vermeld op een bijlage bij de cijferlijst.

Profielwerkstuk

Het Profielwerkstuk is één van de verplichte onderdelen van het schoolexamen Het Profielwerkstuk kan als de meesterproef van deze leerweg gezien worden. Vaardigheden in combinatie met kennis en inzicht staan bij het Profielwerkstuk centraal. Je kunt een thema kiezen dat binnen je eigen profiel past en zo mogelijk aansluit bij de stage in de derde klas. Het thema kan verbonden zijn met één of meerdere specifieke vakken, maar het kan ook gericht zijn op een vervolgopleiding of beroep. Het Profielwerkstuk omvat minimaal 20 uur en moet in het vierde jaar gemaakt worden en voor de herfstvakantie afgerond zijn. Je wordt door twee docenten op zowel het proces als het product beoordeeld met een 'onvoldoende' 'voldoende' of 'goed'. 'Onvoldoende' betekent simpelweg dat het Profielwerkstuk nog niet afgerond is, de docent bepaalt de datum voor de herkansing.

Praktische opdrachten

Bij alle vakken komen praktische opdrachten voor, waarbij zowel het proces als het product wordt beoordeeld. Je kunt de praktische opdracht de vorm geven van een product of werkstuk of een presentatie. Elke kandidaat moet ten minste twee praktische opdrachten van ten minste tien uur hebben uitgevoerd. Zie voor beoordeling het PTA per vak.

Centraal eindexamen

Alle vakken kennen een centraal examen behalve drie beschermde vakken: maatschappijleer, kunstvakken en lichamelijke opvoeding. Het centrale eindexamen bestaat meestal alleen uit een centraal schriftelijk examen, een toets waarbij je vragen en opdrachten schriftelijk of eventueel met ict beantwoordt. Een examen duurt 120 minuten.

Regels en gegevens voor de eindexamenkandidaten.

- Na inlevering van alle schoolonderzoekcijfers bij de inspectie kun je deelnemen aan het Centraal Schriftelijk Examen (CSE).
- De Binasboekjes en tabellen moeten, evenals de rekenmachines, aan het begin van elke zitting voor controle door een toezichthouder worden klaargelegd.
- Voor alle hulpmiddelen (potlood, pen, gum, passer, driehoek, rekenmachine, enz.) geldt, dat je tijdens het examen niet van anderen mag lenen.
- Het gebruik van correctiemiddelen, zoals Tipp-Ex en tape is verboden.
- Het meenemen in de examenzaal van jassen, tassen, mobiele telefoons en etuis is niet toegestaan.
- De examenroosters geven aan waar je moet zijn en hoe laat. (Het is verstandig van te voren de gegevens ook nog eens apart op een kalender of in je agenda te zetten en ze thuis door te geven!)
- Het is erg belangrijk, dat iedereen ruim op tijd aanwezig is; zorg dat je minstens 10 minuten voor het begin van een examen aanwezig bent, toegang tot het examen is tot maximaal een ½ uur na aanvang toegestaan. Gemiste tijd wordt niet gecompenseerd.
- Je krijgt geen uitstel van je examen. Tests, rijexamens of keuringen die samenvallen met examens moet je verzetten.
- Binnen 1 uur na aanvang van een examen mogen de kandidaten het lokaal niet verlaten.
- Opgaven mogen pas na afloop van het examen meegenomen worden.

Uitslag examen

1. De kandidaat die het eindexamen van een leerweg in het vmbo heeft afgelegd, is geslaagd indien:
  - a. het rekenkundig gemiddelde van zijn bij het centraal examen behaalde cijfers ten minste 5,5 is;
  - b. hij voor het vak Nederlandse taal als eindcijfer 5 of meer heeft behaald;
  - c. hij de rekentoets heeft afgelegd in het geval geen wiskunde in het pakket gekozen is;
  - d. hij onverminderd onderdeel b:
    1. Voor één van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 5 of meer en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald;
    2. voor één van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 4 en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer waarvan ten minste één 7 of meer heeft behaald; of
    3. voor twee van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 5 heeft behaald en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer waarvan ten minste één 7 of meer heeft behaald;

- e. hij voor de vakken lichamelijke opvoeding en het kunstvak uit het gemeenschappelijk deel alsmede voor de maatschappelijke stage de kwalificatie «voldoende» of «goed» heeft behaald;
  - f. als het een eindexamen gemengde of theoretische leerweg betreft: hij voor het Profielwerkstuk de kwalificatie «voldoende» of «goed» heeft behaald.
2. Zodra de eindcijfers en indien mogelijk de uitslag zijn vastgesteld, maakt de directeur deze schriftelijk aan de kandidaat bekend, onder mededeling van het in artikel 13 bepaalde. De uitslag is de definitieve uitslag indien artikel 13, eerste lid, geen toepassing vindt.

Diploma en cijferlijst

1. Je krijgt van de schooldirecteur of zijn vervanger op grond van de definitieve uitslag van het eindexamen een cijferlijst waarop, voor zover van toepassing, zijn vermeld:
  - de cijfers voor het schoolexamen en de cijfers voor het centraal examen;
  - het thema van het Profielwerkstuk, alsmede de beoordeling van het Profielwerkstuk;
  - de beoordeling van het kunstvak en het vak lichamelijke opvoeding uit het gemeenschappelijk deel van de leerweg vmbo-t;
  - de eindcijfers voor de examenvakken;
  - de uitslag van het eindexamen
2. De schooldirecteur reikt je, op grond van de definitieve uitslag van het examen het diploma uit als je geslaagd bent. Op het diploma vmbo is de leerweg vermeld waarop de uitslag is gebaseerd.
3. Indien je in meer vakken examen hebt afgelegd dan in de vakken die tenminste samen een eindexamen vormen, worden de vakken die niet bij de bepaling van de uitslag zijn betrokken, op de cijferlijst vermeld.
4. De schooldirecteur en de betrokken secretaris van het eindexamen tekenen de diploma's en de cijferlijsten.

Cijferlijst voor vrijstelling

Als je definitief bent afgewezen voor het eindexamen vmbo én de school verlaat, krijg je van de schooldirecteur of deelschoolleider een cijferlijst. Op dit cijferlijst staat vermeld (voor zover van toepassing): het vak of de vakken waarvoor je een eindcijfer 6 of meer hebt behaald, en het thema van het Profielwerkstuk, voor zover beoordeeld met “goed” of “voldoende”.

Duplicaten van afgegeven cijferlijsten worden niet verstrekt.

Afwijking wijze van examineren

De directeur kan toestaan dat een gehandicapte kandidaat het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat. De schooldirecteur bepaalt de wijze waarop het examen zal worden afgelegd.

Dit kan als er sprake is van een objectief waarneembare lichamelijke handicap of als er een verklaring is van een psycholoog of orthopedagoog. De aanpassing kan bestaan uit een verlenging van de duur van het examen met hoogstens 30 minuten of een andere aanpassing.

Dit kan als je hoogstens zes jaren onderwijs in Nederland hebt gehad en de Nederlandse taal onvoldoende beheerst en voor wie het Nederlands niet de moedertaal is. Het examen kan dan worden verlengd met maximaal 30 minuten en er kan een verklarend woordenboek der Nederlandse taal worden gebruikt.

Ingeval van langdurige ziekte kan het examen worden gespreid.

Herkansing centraal examen

Bij een herexamen doe je een vak over waarvoor het schoolexamen reeds volledig is afgerond. Dit is soms nodig om alsnog te slagen. Ook kan je een herexamen doen om één van je cijfers te verbeteren. Een herexamen is iets anders dan een herkansing (dit is onderdeel van het schoolexamen).

- Je hebt het recht om voor één vak waarin je reeds examen hebt afgelegd in het tweede of derde tijdvak opnieuw deel te nemen aan het centraal examen.
- Je meldt dit schriftelijk aan de directeur.
- Het hoogste van de cijfers behaald bij de herkansing en bij het eerder afgelegde centraal examen geldt als definitief cijfer voor het centraal examen.
- Na afloop van de herkansing wordt de uitslag definitief vastgesteld en wordt deze schriftelijk aan je bekend gemaakt.

Bewaarduur examenwerk

De school moet het centraal examenwerk van alle kandidaten ten minste tot zes maanden na de vaststelling van de uitslag bewaren. Voor de toetsen, praktische opdrachten, handelingsopdrachten en Profielwerkstukken gemaakt in het kader van het schoolexamen bestaat een dergelijke regeling niet. Als het resultaat van de betreffende toets of opdracht eenmaal definitief vaststaat, kan (een kopie van) het werk aan de kandidaten meegegeven worden.

Berekening eindcijfers

	Schoolexamen	Praktisch deel van het centraal examen	Centraal schriftelijk examen
Algemene vakken	50%	n.v.t	50%
Maatschappijleer	100%	n.v.t	n.v.t

Afspraken examendocenten

- De docent is verantwoordelijk voor zijn of haar PTA.
- De docent houdt zich strikt aan het PTA; afwijkingen gaan altijd in overleg met de examensecretaris.
- Alle toetsen die door de docent afgenomen worden volgens het PTA, worden van te voren voorzien van een normering.
- Van iedere afgenomen toets wordt een exemplaar bij de examensecretaris ingeleverd.
- De docent vermeldt minimaal 2 weken van te voren op de toetskalender, wanneer er een toets is gepland. Staat deze toets niet op de kalender vermeld, dan is het geen rechtsgeldige afspraak.
- Per dag wordt maximaal 1 toets ingepland. (behalve in de toetsweken)
- De leerlingen worden uiterlijk binnen 2 weken van de uitslag op de hoogte gebracht.
- De docent voert de uitslag binnen 2 weken in het SOMtoday systeem in.
- Indien een geplande toets niet door gaat, wordt in overleg met de examensecretaris een nieuwe toets datum bepaald.
- Een toets bestaat uit een substantieel deel van de stof (bijvoorbeeld: 2 hoofdstukken).
- De docent is eindverantwoordelijk voor de cijfers, behaald voor zijn vak.
- De docent zorgt in overleg met de examensecretaris voor herkansing(en) voor zijn vak.

Belangrijke data

SE

De toets momenten worden in de vak PTA aangegeven per maand. De vakdocenten bepalen later wat het exacte moment van toetsing is. Er is daarvoor een toetsrooster beschikbaar op een voor leerlingen toegankelijke en bekende plaats.

CE

Het centraal eindexamen start: dinsdag 14 mei 2024

Dag	Datum	Vak	Tijdvak
Dinsdag	14 mei	Geschiedenis	09.00 – 11.00
Dinsdag	14 mei	Engels	13.30 – 15.30
Woensdag	15 mei	Duits	09.00 – 11.00
Woensdag	15 mei	Biologie	13.30 – 15.30
Donderdag	16 mei	Nederlands	13.30 – 15.30
Vrijdag	12 mei	Nask 1 (Natuurkunde)	13.30 – 15.30
Maandag	20 mei	2e Pinksterdag	
Dinsdag	21 mei	Economie	13.30 – 15.30
Donderdag	23 mei	Wiskunde	13.30 – 15.30
Vrijdag	24 mei	Aardrijkskunde	13.30 – 15.30
Maandag	27 mei	Nask 2 (Scheikunde)	13.30 – 15.30

In maart 2024 wordt bekendgemaakt op welke dagen en tijdstippen de centrale examens in het tweede tijdvak worden afgenomen.

Contactpersonen en instellingen

Er zijn ook algemene sites die informatie geven over het examen.

Het landelijk actiecomité scholieren: www.laks.nl
De inspectie voor het voorgezet onderwijs: www.owinsp.nl
Informatie over examens: www.eindexamen.nl

Locatiedirecteur:	Dalton Dokkum	A. de Boer
Examensecretaris:	Dalton Dokkum	A. van Barneveld
Commissieleden:	Dalton Dokkum	E. Lems V. Klop

Commissie van beroep :	adres secretariaat:	College van bestuur Postbus 9002 8903 LA Leeuwarden
------------------------	---------------------	---

Het PTA VMBO TL 2022-2024 is door de deelraad van Dalton Dokkum vastgesteld op:

(Datum)

DEEL 2 - DE VAKKEN

Programma van toetsing en afsluiting

OSG PITER JELLES DALTON DOKKUM				SCHOOLJAAR 2022-2023 & 2023-2024					
VAK:				NIVEAU:		VMBO TL			
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
1									
2									
3									
4									
Leerjaar 4									
1									
2									
3									

Aardrijkskunde						NIVEAU:	VMBO TL		
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
2	ST	AK301	H1: Arm en Rijk In dit hoofdstuk behandelen we de landen Nederland, Nigeria en de VS.	K7	SE	90	Cijfer	Ja	2
3	ST	AK302	H2: Bronnen van Energie In dit hoofdstuk behandelen we de landen Nederland, Frankrijk en Brazilië.	K5	SE	90	Cijfer	Ja	2
4	ST	AK303	H3: Grenzen en Identiteit In dit hoofdstuk behandelen we de landen Nederland en België.	K9	SE	90	Cijfer	Ja	2
4	PO	AK304	PO Rusland In deze praktische opdracht verwerken leerlingen de leerdoelen horende bij H3, onderdeel Rusland.	K9	SE	-	Cijfer	Nee	1
Leerjaar 4									
1	ST	AK401	H1: Weer en Klimaat In dit hoofdstuk behandelen we de landen Nederland, Spanje en de VS.	K4	CE	120	Cijfer	Ja	2
1	PO	AK402	PO Orkanen In deze praktische opdracht verwerken leerlingen de leerdoelen horende bij H1, onderdeel orkanen: verdiepingscasus	V1	CE	-	Cijfer	Nee	1
2	ST	AK403	H2: Bevolking en Ruimte In dit hoofdstuk behandelen we de landen Nederland, Duitsland en China.	K8, V5	CE	120	Cijfer	Ja	2
3	ST	AK404	H3: Water In dit hoofdstuk behandelen we de landen Nederland, het Midden-Oosten en China.	K6, V3	CE	120	Cijfer	Ja	2

Biologie						NIVEAU:	VMBO TL			
Leerjaar 3										
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging	
2	ST	B301	Leven en cellen aan de basis (Organen & cellen)	BI/K1-3BI/K/4, BI/K/5, BI/K/6	SE/CE	80	Cijfer	Ja	1	
3	ST	B302	Regeling, prikkels en gedrag (<i>Regeling en gedrag</i>)	BI/K/1-3, BI/K/7,8,11, BI/V/2	SE/CE	80	Cijfer	Ja	1	
4	ST	B303	Beweging en gezondheid (<i>Zintuigen, waarnemen, stevigheid en beweging</i>)	BI/K/1-3, BI/K/7,8,11, BI/V/2	SE/CE	80	Cijfer	Ja	1	
Leerjaar 4										
1	ST	B401	Voeding, vertering en uitscheiding, ecologie en milieu	BI/K/1-3,5,6 BI/K/7,9	SE/CE	120	Cijfer	Ja	2	
2	ST	B402	Ademhaling, bloedsomloop en afweer	BI/K/1-3 BI/K/9 BI/K/10,11 BI/V/1	SE/CE	120	Cijfer	Ja	2	
3	ST	B403	Voortplanting, Erfelijkheid, evolutie	BI/K1-3 BI/K/12,13	SE/CE	120	Cijfer	Ja	2	
3	PO	B404	Practica	BI/K/1-3 BI/V/4 s	SE	120	Cijfer	Nee	1	

CKV						NIVEAU:	VMBO TL		
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
1, 2, 3	PO	C301	Cultureel zelfportret + oriëntatie kunstvormen	KV1/K/1	SE	n.v.t.	O/V/G	Ja	1
2, 3	PO	C302	Verdieping kunst/cultuur + veldwerk onderzoekopdrachten	KV1/K/2	SE	n.v.t.	O/V/G	Ja	1
1, 2, 3	HO	C303	Culturele activiteit 1 + verwerkingsopdracht	KV1/K/3	SE	n.v.t.	O/V/G	Ja	1
1, 2, 3	HO	C304	Culturele activiteit 2 + verwerkingsopdracht	KV1/K/3	SE	n.v.t.	O/V/G	Ja	1
1, 2, 3	HO	C305	Culturele activiteit 3 + verwerkingsopdracht	KV1/K/3	SE	n.v.t.	O/V/G	Ja	1
1, 2, 3	HO	C306	Culturele activiteit 4 + verwerkingsopdracht + presentatie eigen werk	KV1/K/3	SE	n.v.t.	O/V/G	Ja	1
3, 4	PO	C307	Eindbeoordeling kunstdossier	KV1/K/4	SE	n.v.t.	O/V/G	Ja	1

CKV moet minimaal met een voldoende afgerond worden.

Duits				NIVEAU:		VMBO TL			
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
Voor het vak Duits zijn er in TL 3 geen PTA toetsen. In het voortgangsdokument worden wel verschillende toetsen beschreven. Deze tellen mee voor de overgang naar TL 4, maar maken geen deel uit van het schoolexamen.									
Leerjaar 4									
1	MO	DU401	Gespreksvaardigheid: mening geven, vragen stellen, objecten, personen of gebeurtenissen beschrijven mbt land en volk	K6, K1	SE	10	Cijfer	Nee	1
2	ST	DU402	Cito kijk- en luistervaardigheid	K5	SE	80	Cijfer	Nee	1
3	ST	DU403	Schrijfvaardigheid: zakelijke brief	K7	SE	80	Cijfer	Ja	1
Nov./ Jan./ Mrt.	ST	DU404	Examenidoom 1 Examenidoom 2 Examenidoom 3	K2, K3, V4	SE	40	Cijfer	Ja	1

Economie						NIVEAU:	VMBO TL		
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
2	ST	EC301	Consumptie en Bank en Verzekeren	K2 K3 K4A K4B K8	SE/CE	120	Cijfer	Ja	1
3	ST	EC302	Arbeid en Productie	K1 K2 K3 K5A K5B V2	SE/CE	120	Cijfer	Ja	1
4	ST	EC303	Overheid en Internationale handel	K1 K2 K3 K6 K7 V2	SE/CE	120	Cijfer	Ja	1
Leerjaar 4									
1	ST	EC401	Consumptie, Arbeid en Productie (herhaling en verdieping)	K4A, K4B, K5A, K5B, V1, V2, V3	SE/CE	120	Cijfer	Ja	2
2	ST	EC402	Overheid en bestuur	K6 V1, V2, V3	SE/CE	120	Cijfer	Ja	2
3	ST	EC403	Internationale ontwikkelingen	K7 V1, V2, V3	SE/CE	120	Cijfer	Ja	2

Methode: Noordhoff Pincode (digitaal) 7^e editie

Engels				NIVEAU:		VMBO TL			
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
Voor het vak Engels zijn er in TL 3 geen PTA toetsen. In het voortgangsdokument worden wel verschillende toetsen beschreven. Deze tellen mee voor de overgang naar TL 4, maar maken geen deel uit van het Schoolexamen.									
Leerjaar 4									
1	ST	E401	Schrijfvaardigheid Semi-formele correspondentie	K7	SE	80	Cijfer	Ja	1
1	ST	E402	Leesvaardigheid Proefexamen Teksten met vragen	K1/K4	SE	120	Cijfer	Nee	0
2	ST	E403	Leesdossier Analyse van 1 boek en/of kort verhaal	K1/K2/K3/K4	n.v.t.	-	Cijfer	Nee	0
3	ST	E404	Luistervaardigheid Cito kijk- en luistertoets	K5	SE	60	Cijfer	Nee	1
3	MO	E405	Gespreksvaardigheid Dialoog in het Engels	K6	SE	10	Cijfer	Nee	1

Geschiedenis				NIVEAU:		VMBO TL			
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
2	ST	GS301	Kolonisatie Suriname en Indonesië	GS/K3/K4/K5/ K6/V4/K10	SE	60	Cijfer	Ja	1
3+4	ST	GS304	Koude Oorlog Cultureel – mentale ontwikkelingen in Nederland na 1945	GS/K3/K8/K9/ V2/V6/V7/V8	SE	120	Cijfer	Ja	1
Leerjaar 4									
1	ST	GS401	Staatsinrichting	K2 / K3 / K5 / K6 / K7 / V7 / V8	CE	80	Cijfer	Ja	3
2	ST	GS402	Eerste Wereldoorlog, Interbellum en Tweede Wereldoorlog	K2 / K3 / K5 / K6 / K7 / K8 / K9 / K10 /	CE	80	Cijfer	Ja	3
3	ST	GS403	De wereld na 1945	V1 / V2 / V3 / V5 / V6 / V7 / V8 / V9	CE	80	Cijfer	Ja	3

Lichamelijke opvoeding							NIVEAU:	VMBO TL		
Leerjaar 3										
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging	
2	PO	L301	Turnen	LO1/K/1, LO1/K/2, LO1/K/3, LO1/K/5	SE	60	Cijfer	Nee	1	
3	PO	L302	Zelfverdediging	LO1/K/1, LO1/K/2, LO1/K/3, LO1/K/8	SE	60	Cijfer	Nee	1	
3	PO	L303	BOM	LO1/K/1, LO1/K/2, LO1/K/3, LO1/K/6	SE	60	Cijfer	Nee	1	
4	PO	L304	Spel	LO1/K/1, LO1/K/2, LO1/K/3, LO1/K/4	SE	60	Cijfer	Nee	1	
4	PO	L305	Actuele bewegingsactiviteiten	LO1/K/1, LO1/K/2, LO1/K/3, LO1/K/9	SE	60	Cijfer	Nee	1	
Leerjaar 4										
1	PO	L401	Atletiek	LO1/K/1, LO1/K/2, LO1/K/3, LO1/K/7	SE	60	Cijfer	Nee	1	
2	PO	L402	Spel	LO1/K/1, LO1/K/2, LO1/K/3, LO1/K/4	SE	60	Cijfer	Nee	1	
3	PO	L403	Lesgeven	LO1/K/1, LO1/K/2, LO1/K/3	SE	60	Cijfer	Nee	2	

Maatschappijleer						NIVEAU:	VMBO TL		
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
1	PO	M301	Democratie	ML1/K/1 ML1/K/2 ML1/K/3 ML1/K/4 ML1/K/5 ML1/K/6 ML1/K/7	SE	-	Cijfer	Ja	1
2	PO	M302	Rechtstaat	ML1/K/1 ML1/K/2 ML1/K/3 ML1/K/6 ML1/K/8 ML1/K/9	SE	-	Cijfer	Ja	1
3	PO	M302	Verzorgingsstaat	ML1/K/4 ML1/K/5 ML1/K/7	SE	-	Cijfer	Ja	1
4	ST	M304	Pluriforme Samenleving	ML1/K/1 ML1/K/2 ML1/K/3 ML1/K/4 ML1/K/5 ML1/K/7 ML1/K/10 ML1/K/11	SE	120	Cijfer	Ja	1

Nask 1, Natuurkunde						NIVEAU:	VMBO TL		
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
2	PO	NA301	Weer (filmpje) en Geluid(boekje) via KED, Nask Aristotle	K12/K8	SE	60	Cijfer	Ja	2
4	PO ST	NA302	Licht (Practicum) Straling (boekje) via KED, Nask Aristotle	K7/K11	SE/CE	60	Cijfer	Ja	2
Leerjaar 4									
1	ST	NA401	Elektriciteit via KED, Nask Aristotle	K5	SE/CE	120	Cijfer	Ja	3
2	ST	NA402	Krachten via KED, Nask Aristotle	K4	SE/CE	120	Cijfer	Ja	3
3	ST	NA403	Alle examenstof	Allen	SE/CE	120	Cijfer	Nee	3
1-3	PO	NA404	Practicum opdrachten en PPT opdracht (diverse, doorlopend) zie beschrijving Nask1 PO vierde leerjaar Nask1	Naar keuze	SE/CE	-	Cijfer	Nee	2

Nask 2, Scheikunde						NIVEAU:	VMBO TL		
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
2	PO	SK301	Water, Reactiesnelheid via KED, Nask Aristotle	K7 / K5	SE	60	Cijfer	Ja	2
4	ST	SK302	Formules, Atomen en Ionen via KED, Nask Aristotle	K10 / K11 / K4	SE/CE	60	Cijfer	Ja	2
Leerjaar 4									
1	ST	SK401	Petrochemie, Moleculaire stoffen via KED, Nask Aristotle	K9 / K6	SE/CE	120	Cijfer	Ja	3
2	ST	SK402	Zuren en Zouten, Metalen via KED, Nask Aristotle	K7 / K11	SE/CE	120	Cijfer	Ja	3
3	ST	SK403	Alle examenstof	Allen	SE/CE	120	Cijfer	Nee	3
1-3	PO	SK404	Practicum opdrachten en PPT opdracht (diverse, doorlopend) zie beschrijving Nask1 PO vierde leerjaar Nask1	Naar keuze	SE/CE	-	Cijfer	Nee	2

Nederlands							NIVEAU:	VMBO TL		
Leerjaar 3										
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging	
1										
2	M	N301	Fictiedossier: de leerling houdt a.d.h.v. het fictiedossier een mondelinge presentatie (individueel of in een groep)	K2, 5, 6, 8	SE	15 per leerling	C	Nee	1	
3										
4	S	N302	Lees- en schrijfvaardigheid (teksten op vmbo-k examenniveau)	K6, K7	SE	120	C	Ja	1	
Leerjaar 4										
1	S	N401	De leerling schrijft een artikel/betoog over het profielwerkstukonderwerp voor een specifiek publiek.	K1, V1, V2, V3	SE	80	C	Ja	1	
2	M	N402	De leerling houdt een presentatie over het profielwerkstuk.	K1, 3, 5, V1, V2, V3	SE	10-30	C	Nee	1	
3	S	N403	Cito-kijk-en luistertoets	K2, 3, 4, 6, 8	SE	60-75	C	Nee	1	

Rekenen				NIVEAU:		VMBO TL			
Leerjaar 4*									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
2/3	ST	R301	Rekenen 2F	Getallen Verhoudingen Meten en Meetkunde Verbanden	SE	120 min	Cijfer**	Ja	0***

*Dit vak is alleen verplicht voor leerlingen zonder wiskunde in het profiel.

** Het cijfer telt niet mee in de slaag/zak regeling

*** Het cijfer van de rekentoets komt op een bijlage bij de cijferlijst en het diploma

OSG PITER JELLES DALTON DOKKUM				SCHOOLJAAR 2022-2023 & 2023-2024					
Wiskunde						NIVEAU:	VMBO TL		
Leerjaar 3									
Periode	Toetssoort	Code	Toets omschrijving	Domein of exameneenheid	SE/CE	Tijdsduur (min)	Resultaatweergave	Herkansbaar Ja / Nee	Weging
2	ST	W301	H2 Plaats en afstand: aanzichten en plaatsbepaling, koersen en koershoeken, werken met drie coördinaten, Pythagoras in de ruimte.	K1/K2/K3/K6 V1/V2	SE/CE	90	Cijfer	Ja	2
3	ST	W302	H6 Statistiek: Statische begrippen toepassen in praktijkvoorbeelden.	K1/K2/K3/K7	SE	90	Cijfer	Ja	2
4	ST	W303	H11 Oppervlakte en inhoud van ruimtefiguren: Berekenen van oppervlakte en inhoud van ruimtefiguren	K1/K2/K3/K5/K6	SE/CE	90	Cijfer	Ja	2
Leerjaar 4									
1	ST	W401	H1 & H7 Diverse verbanden en vergelijkingen: Periodieke, kwadratische, lineaire, wortel, omgekeerd evenredige en exponentiële formules	K1/K2/K3/K4 V1/V4	SE/CE	120	Cijfer	Ja	2
2	PO	W402	H3 Praktijkonderzoek: Werken met Excel aan informatieverwerking.	K1/K2/K3/K7/K8 V1/V4	SE	-	Cijfer	Nee	1
2	ST	W403	H2 & H6 Vlakke meetkunde en goniometrie: Berekenen van hoeken, gelijkvormigheid, sinus, cosinus en tangens, Pythagoras en vergrotingen.	K1/K2/K3/K6 V1/V4	SE/CE	120	Cijfer	Ja	2
3	ST	W404	H5 Rekenen: Rekenen met tijd, snelheid, gewichtsmaten, procenten, wetenschappelijke notatie.	K1/K2/K3/K4/K5 V1/V4	SE/CE	90	Cijfer	Ja	2
3	ST	W405	H8 Ruimte meetkunde: Iso-hoogtelijnen, aanzichten, uitslagen, oppervlakte, inhoud en vergroting van samengestelde ruimtefiguren.	K1/K2/K3/K4/K6	SE/CE	120	Cijfer	Ja	2

Het cijfer van de praktische opdracht *Praktijkonderzoek* moet minimaal afgesloten worden met een 5,5.

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB)

De leerlingen ontwikkelen de vaardigheid om de eigen loopbaan vorm te geven door op systematische wijze om te gaan met de volgende loopbaancompetenties:

1. Wat kan ik het best en hoe weet ik dat? [Kwaliteitenreflectie]
2. Waar ga en sta ik voor en waarom dan? [Motievenreflectie]
3. Waar ben ik het meest op mijn plek en waarom daar? [Werkexploratie]
4. Hoe bereik ik mijn doel en waarom zo? [Loopbaansturing]
5. Wie kan mij helpen mijn doel te bereiken en waarom die mensen? [Netwerken]

De leerlingen maken hun loopbaanontwikkeling inzichtelijk voor zichzelf en voor anderen door middel van het samenstellen van een 'loopbaandossier'. Hierin worden de 'bewijzen' van alle activiteiten in bewaard. Dit kan een echte map of een eigen website zijn.

De leerlingen verzamelen zowel in klas 3 als in klas 4 honderd (100) LOB-punten, met verplichte en keuzeonderdelen. Elke LOB-activiteit levert een variërend aantal punten op (zie keuzewaaier klas 3 en klas 4). Leerlingen mogen ook zelf activiteiten bedenken. Het totale loopbaandossier geldt in het PTA als een handelingsdeel en moet op twee vastgestelde momenten (einde klas 3 en einde klas 4) minstens als voldoende afgetekend worden. Als er opdrachten niet gemaakt zijn, onvoldoende gemaakt zijn of nog niet afgetekend zijn, is het LOB-dossier onvoldoende en komt er een 0 op de cijferlijst te staan.

Keuzewaaier klas 3

Leerjaar 3T	LOB-activiteit	Kwaliteitenreflectie	Motievenreflectie	Werkexploratie	Loopbaansturing	Netwerken	Verplicht	Punten	In mentorles	Eigen planning
3.1	Wie ben ik?	x					x	10	x	
3.2	Wat kan ik?		x				x	10	x	
3.3	Interview professional + presenteren			x	x	x		20		x
3.4	Professional beroep laten presenteren voor klasgenoten			x	x	x		20	x	
3.5	M@s			x	x	x		20		x
3.6	Voorlichting vakken- en sectorkeuze op ouderavond	x	x	x				10		x
3.7	32 uur stagelopen			x	x	x	x	20		
3.8	Bedrijfsbezoek			x	x	x		10		x
3.9	Verslag bedrijfsbezoek ouderinfo			x	x			5	x	x
3.10	Vacatures zoeken	x	x	x	x		x	10	x	
3.11	Bezoek open dag(en) Mbo		x		x	x		10		x
3.12	Bezoek opleidingenmarkt Leeuwarder Lyceum		x	x		x	x	10		x
3.13	Verslag bezoek opleidingenmarkt	x	x					10	x	x
3.14	Foto-/filmverslag van beroep of bedrijf maken en presenteren			x	x	x		10	x	x
3.15	Eigen invulling (in overleg KM)									

Beschrijving activiteiten klas 3

3.1 Wie ben ik?

Door middel van opdrachten leert de leerling meer over wie hij is en over wie hij in ieder geval niet is. Familie, klasgenoten en andere mensen uit de omgeving van de leerling kunnen hierbij nuttig zijn. Dit alles met het functioneren in de maatschappij en hun latere loopbaan in het achterhoofd.

Mentorles

3.2 Wat kan ik?

De leerling ontdekt waar zijn/haar sterke en zwakke kanten liggen.

Mentorles

3.3 Zelf georganiseerd interview met professional + presentatie

De leerling interviewt een professional en schrijft daarvan een verslag en passen de ervaring in hun loopbaanoriëntatie. Vervolgens wordt het afgenomen interview tijdens een mentorles aan klasgenoten gepresenteerd.

Eigen planning

3.4 Professional beroep laten presenteren

De leerling nodigt in overleg met de mentor een professional uit om zijn/haar beroep te laten presenteren tijdens mentoruur.

Eigen planning

3.5 M@S

De leerlingen loopt in het kader van de maatschappelijke stage 30 uur stage en maakt daarvan een kort verslag. Deze stage voeren zij uit op plekken die een bijdrage leveren aan de maatschappij. De stage is onbetaald.

Eigen planning in het derde leerjaar

3.6 Voorlichting vakkenpakket- en sectorkeuze (ouderavond)

De leerling verzorgt tijdens de ouderavond de voorlichting over de vakkenkeuze van klas 3 naar klas 4. In de mentorlessen wordt de presentatie voorbereid.

Ouderavond vakkenpakket- en sectorkeuze (zie jaarkalender), voorbereiding mentorles

3.7 32 uur stagelopen (beroepsoriënterend)

De leerling loopt een week stage op een plek naar keuze. Onderdeel van de beroepsoriënterende stage is zelf een plek zoeken, het bedrijf of de instelling benaderen en afspraken maken. Er wordt tijdens de stage een logboek bijgehouden met daarin o.a. opdrachten in het kader van de loopbaanoriëntatie.

Stageweek (zie jaarkalender)

3.8 Bedrijfsbezoek

De leerling bezoekt een of meerdere bedrijven of instellingen. Achteraf wordt een uitvoerig verslag gemaakt met daarin wat het heeft betekend voor de loopbaanoriëntatie van de leerling. Dit wordt ingeleverd in de vorm van een verslag (voorkant, inleiding, middenstuk en slot).

Eigen planning

3.9 Verslag bedrijfsbezoek ouderinfo

Twee leerlingen schrijven een verslag voor de ouderinfo met daarin wat het bezoek heeft betekend voor de loopbaanoriëntatie van de leerling.

Eigen planning

3.10 Vacatures zoeken

De leerlingen zoeken drie relevante vacatures en omschrijven uitvoerig wat ze aanspreekt in die vacatures, wat ze tegenstaat, waarom voor deze vacatures is gekozen en waarom deze bij de leerling passen. Doel is dat ze arbeidsmarkt onderzoeken en meer kennis krijgen van wat verschillende beroepen inhouden. Dit wordt ingeleverd in de vorm van een verslag (voorkant, inleiding, middenstuk (inclusief vacatures) en slot).

Mentorles

3.11 Bezoek open dag MBO

De leerling bezoekt een open dag van vervolgopleiding en verwerkt de informatie van het bezoek aan de open dag in een uitvoerig verslag (voorkant, inleiding, middenstuk met o.a. reflectie en afronding).

Eigen planning

3.12 Bezoek opleidingenmarkt Leeuwarder Lyceum

De leerling bezoekt de opleidingenmarkt in het Leeuwarder Lyceum.

Zie jaarkalender

3.13 Verslag bezoek opleidingenmarkt

De leerling schrijft een uitvoerig verslag van het bezoek aan de opleidingenmarkt (voorkant, inleiding, middenstuk met o.a. reflectie en afronding).

Mentorles

3.14 Organiseer, maak en presenteer een foto/film-verslag van een beroep of bedrijf

De leerling bezoekt een bedrijf, een instelling of een 'professional', en maakt een foto- of filmverslag van dat bezoek. Uit de presentatie moet blijken wat het beroep/bedrijf/instelling inhoudt of doet.

Eigen planning, presentatie in mentorles

3.15 Eigen invulling

Eigen invulling lob-activiteit (in overleg). Hierbij mag de leerling zelf bepalen wat hij wil gaan doen als activiteit in het kader van lob. Overleg met de klassenmentor of persoonlijk mentor is vooraf vereist.

Eigen planning, presentatie in mentorles

Keuzewaaier klas 4

Leerjaar 4T	LOB-activiteit	Kwaliteitsreflectie	Motievenreflectie	Werkexploratie	Loopbaansturing	Netwerken	Verplicht	Punten	In mentorles	Eigen planning
4.1	Sectorwerkstuk maken en presenteren	x	x				x	30	x	x
4.2	Bezoeken meeloop-/beleefdagen	x	x				x	10		x
4.3	Ervaringen meeloop-/beleefdagen presenteren aan mentorklas			x	x	x		10	x	x
4.4	Bezoeken open dagen		x		x		x	10		x
4.5	Verslag open dag maken		x		x			10	x	
4.6	Ervaringen open dag presenteren aan mentorklas		x		x			10	x	x
4.7	32 uur stagelopen (lintstage)			x	x	x	x	20		x
4.8	Interview professional			x	x	x		10		x
4.9	Interview professional presenteren			x	x	x		10	x	
4.10	Professional beroep laten presenteren voor klasgenoten			x				10	x	
4.11	Oud-leerling(en) mbo-opeiding laten presenteren		x	x	x			10	x	x
4.12	Bezoek opleidingenmarkt januari Leeuwarder Lyceum		x		x			10		x
4.13	Verslag bezoek opleidingenmarkt	x	x		x			10	x	
4.14	Vacatures zoeken	x	x		x			10	x	x
4.15	Foto-/filmverslag van beroep of bedrijf maken en presenteren			x	x	x		20	x	x
4.16	Eigen invulling (in overleg KM)									

Beschrijving activiteiten klas 4

4.1 Sectorwerkstuk

De leerling onderzoekt in 2- of 3-tallen een aspect van de sector van hun keuze, maken daar een werkstuk van en presenteren dat werkstuk op een speciale ouderavond.

Startweek aan het begin van het schooljaar, mentoruren.

4.2 Bezoek meeloop-/ beleefdag

De leerling loopt een dag mee met een klas van een opleiding naar keuze op een van de mbo's, en verwerkt de informatie van het bezoek aan in een verslag (voorkant, inleiding, middenstuk met o.a. reflectie en afronding).

Eigen planning

4.3 Ervaringen meeloop-/beleefdag presenteren voor de mentorklas

De leerling presenteert zijn ervaringen voor de mentorklas. Hierbij ligt de nadruk op de invloed van de dag op hun toekomstige loopbaan.

Mentoruur

4.4 Bezoek open dag MBO

De leerling bezoekt een open dag van vervolgopleiding en verwerken de informatie.

Eigen planning

4.5 Verslag bezoek open dag MBO maken

De leerling schrijft een verslag van het bezoek aan een open dag.

Eigen planning

4.6 Ervaringen open dag presenteren aan mentorklas

De leerling presenteert zijn ervaringen aan de mentorklas.

Eigen planning

4.7 32 uur stagelopen gerelateerd aan de gekozen sector

De leerling loopt 32 uur stage (lintstage) op bedrijf dat gerelateerd is aan de gekozen sector of ze voeren sector gerelateerde werkzaamheden uit op een bedrijf. Onderdeel van de stage is zelf een plek zoeken, het bedrijf of de instelling benaderen en afspraken maken. Er wordt tijdens de stage een logboek bijgehouden met daarin o.a. opdrachten in het kader van de loopbaanoriëntatie.

Eigen planning

4.8 Zelf georganiseerd interview met professional

De leerling interviewt een professional en schrijft een verslag daarvan, en past de ervaring toe in hun loopbaanoriëntatie.

Eigen planning

4.9 Zelf georganiseerd interview met professional presenteren tijdens mentorles

De leerling presenteert aan klasgenoten het interview wat afgenomen is bij een professional.

Eigen planning

4.10 Professional beroep laten presenteren

De leerling nodigt in overleg met de mentor een professional uit om zijn/haar beroep te laten presenteren tijdens de mentorles.

Eigen planning

4.11 Oud-leerling(en) hun MBO-opleiding laten presenteren

De leerling nodigt een oud-leerling uit om hem/haar tijdens het mentoruur iets te laten vertellen over de MBO-opleiding die hij/zij volgt.

Eigen planning

4.12 Bezoek opleidingenmarkt Leeuwarder Lyceum (januari)

De leerlingen bezoekt de opleidingenmarkt in het Leeuwarder Lyceum en verwerkt de informatie.

4.13 Verslag bezoek opleidingenmarkt maken

De leerling schrijft een verslag van het bezoek.

Mentoruur

4.14 Vacatures zoeken

De leerling zoekt drie relevante vacatures en omschrijft wat hem aanspreekt in die vacature en wat hem tegenstaat. Doel is dat de leerling de arbeidsmarkt onderzoekt en meer kennis krijgt van wat verschillende beroepen inhouden.

Mentoruur

4.15 Organiseer, maak en presenteer een foto/film-verslag van een beroep of bedrijf

De leerling bezoekt een bedrijf, een instelling of een 'professional', en maakt een foto- of filmverslag van dat bezoek. Uit de presentatie moet blijken wat het beroep/bedrijf/instelling inhoudt of doet.

Eigen planning, presentatie in mentoruur

4.16 Eigen invulling

Eigen invulling lob-activiteit (in overleg). Hierbij mag de leerling zelf bepalen wat hij wil gaan doen als activiteit in het kader van lob. Overleg met de klassenmentor of persoonlijk mentor is vooraf vereist.

Eigen planning, presentatie in mentorles

DEEL 3 – HET EXAMENREGLEMENT

Programma van toetsing en afsluiting

Hoofdstuk 1: Algemene bepalingen

Artikel 1. Indeling eindexamen; profielwerkstuk en maatschappelijke stage

1. Het eindexamen of deeleindexamen kan voor ieder vak bestaan uit een schoolexamen, uit een centraal examen dan wel uit beide.
2. Het schoolexamen vwo, havo en vmbo kan mede een maatschappelijke stage omvatten.
3. Het schoolexamen vwo, havo en vmbo, theoretische leerweg, omvat mede een profielwerkstuk. Het profielwerkstuk is een werkstuk, een presentatie daaronder begrepen, waarin op geïntegreerde wijze kennis en vaardigheden aan de orde komen die van betekenis zijn in het desbetreffende profiel.
4. Het profielwerkstuk in het vwo en havo heeft betrekking op één of meer vakken van het eindexamen. Ten minste één vak van de vakken heeft een omvang van 400 uur of meer voor vwo en 320 uur of meer voor havo.
5. Het profielwerkstuk in het vmbo heeft betrekking op een thema uit het profiel waarin de leerling onderwijs volgt.

Artikel 2. Onregelmatigheden

1. Indien een kandidaat zich ten aanzien van enig onderdeel van het eindexamen dan wel ten aanzien van een aanspraak op ontheffing aan enige onregelmatigheid schuldig maakt of heeft gemaakt, dan wel zonder geldige reden afwezig is, kan de directeur maatregelen nemen.
2. De maatregelen, bedoeld in het eerste lid, die afhankelijk van de aard van de onregelmatigheid ook in combinatie met elkaar genomen kunnen worden zijn:
  - a. het toekennen van het cijfer 1 voor een toets van het schoolexamen of het centraal examen,
  - b. het ontzeggen van de deelname of verdere deelname aan een of meer toetsen van het schoolexamen of het centraal examen,
  - c. het ongeldig verklaren van een of meer toetsen van het reeds afgelegde deel van het schoolexamen of het centraal examen,
  - d. het bepalen dat het diploma en de cijferlijst slechts kunnen worden uitgereikt na een hernieuwd examen in de door de directeur aan te wijzen onderdelen.

Indien het hernieuwd examen bedoeld in de vorige volzin betrekking heeft op een of meer onderdelen van het centraal examen legt de kandidaat dat examen af in een volgend tijdvak van het centraal examen.

3. De examinator meldt de onregelmatigheid, uiterlijk de volgende schooldag, tegelijkertijd in afschrift aan de secretaris van het eindexamen, aan de directeur van de school.
4. Alvorens een beslissing ingevolge het eerste lid wordt genomen, hoort de directeur, binnen vijf schooldagen na melding, de kandidaat. De kandidaat kan zich door een door hem aan te wijzen meerderjarige laten bijstaan.
5. Het besluit waarbij een in het eerste lid bedoelde maatregel wordt genomen, wordt tegelijkertijd in afschrift toegezonden aan de inspectie en, indien de kandidaat minderjarig is, aan de wettelijke vertegenwoordigers van de kandidaat.
6. De kandidaat kan tegen een beslissing van de directeur van een school voor voortgezet onderwijs in beroep gaan bij de door het bevoegd gezag van de school in te stellen commissie van beroep (deze procedure is beschreven in bijlage 1). Van de commissie van beroep mag de directeur geen deel uitmaken.
7. Het beroep wordt binnen vijf dagen nadat de beslissing aan de kandidaat is bekendgemaakt, schriftelijk ingesteld bij de commissie van beroep. De commissie stelt een onderzoek in en beslist binnen twee weken na ontvangst van het beroepsschrift, tenzij zij deze termijn gemotiveerd heeft verlengd met ten hoogste twee weken.

De commissie stelt bij haar beslissing zo nodig vast op welke wijze de kandidaat alsnog in de gelegenheid zal worden gesteld het eindexamen of deeleindexamen geheel of gedeeltelijk af te leggen onverminderd het bepaalde in de laatste volzin van het tweede lid. De commissie deelt haar beslissing schriftelijk mede aan de kandidaat, aan de ouders, voogden of verzorgers van de kandidaat indien deze minderjarig is, aan de directeur en aan de inspectie.

Hoofdstuk 2: Inhoud van het eindexamen

Artikel 3. Begrenzing mogelijkheden vakkenkeuze kandidaten

1. De kandidaten kiezen, met inachtneming van dit hoofdstuk, in welke vakken zij examen willen afleggen. Voor leerlingen geldt deze keuze voor zover het bevoegd gezag, al dan niet in samenwerking met het bevoegd gezag van een of meer andere scholen, hen in de gelegenheid heeft gesteld zich op het examen in die vakken voor te bereiden.
2. De kandidaten kunnen, voor zover het bevoegd gezag hun dat toestaat, in extra vakken examen afleggen. Een examen als bedoeld in de eerste volzin heeft geen betrekking op vakken die overeenkomen met vakken die onderdeel zijn van het eindexamen waarop deze extra vakken een aanvulling zijn.

Artikel 4. Minimumeis overeenstemming eindexamenvakken met schoolsoort of leerweg van inschrijving

Indien het eindexamen één of meer vakken omvat van een andere schoolsoort of leerweg dan die waarvoor de kandidaat is ingeschreven, behoort ten minste één vak tot de voorgeschreven eindexamenvakken van de schoolsoort of leerweg van inschrijving.

Artikel 7 Eindexamen havo

1. Het eindexamen havo omvat:
  - a. in het gemeenschappelijk deel de vakken Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur, maatschappijleer, culturele en kunstzinnige vorming en lichamelijke opvoeding.
  - b. in het profieldeel van het profiel natuur en techniek de vakken wiskunde B, natuurkunde, scheikunde en het profielkeuzevak: biologie.
  - c. in het profieldeel van het profiel natuur en gezondheid de vakken wiskunde A (wiskunde B), biologie, scheikunde en één van de volgende profielkeuzevakken, ter keuze van de leerling: natuurkunde of aardrijkskunde
  - d. in het profieldeel van het profiel economie en maatschappij de vakken wiskunde A, economie, geschiedenis en één van de volgende profielkeuzevakken, ter keuze van de leerling: aardrijkskunde, Duitse taal en literatuur, management en organisatie (bedrijfseconomie).
  - e. in het profieldeel van het profiel cultuur en maatschappij de vakken geschiedenis, Duitse taal en literatuur en het culturele profielkeuzevak: beeldende vorming, en één van de volgende maatschappelijke profielkeuzevakken, ter keuze van de leerling: economie, aardrijkskunde.
  - f. in het vrije deel van het profiel natuur en techniek, ter keuze van de leerling één van de volgende vakken: Duitse taal en literatuur, economie, beeldende vorming.
  - g. in het vrije deel van het profiel natuur en gezondheid, ter keuze van de leerling één van de volgende vakken: Duitse taal en literatuur, economie, beeldende vorming, aardrijkskunde, natuurkunde.
  - h. in het vrije deel van het profiel economie en maatschappij ter keuze van de leerling één van de volgende vakken: Duitse taal en literatuur, beeldende vorming, aardrijkskunde, biologie, management en organisatie (bedrijfseconomie).
  - i. in het vrije deel van het profiel cultuur en maatschappij ter keuze van de leerling één van de volgende vakken: wiskunde A, economie, aardrijkskunde, biologie, management en organisatie (bedrijfseconomie).

- j. in een profiel kan wiskunde A of wiskunde B voorkomen, maar niet beide vakken.
  - k. de rekentoets
2. Het bevoegd gezag van een school voor havo kan een leerling, na overleg met de leerling en, indien de leerling minderjarig is, met diens ouders, voogden of verzorgers, ontheffing verlenen van het volgen van het onderwijs in het vak lichamelijke opvoeding indien de leerling vanwege diens lichamelijke gesteldheid niet in staat is dit onderwijs te volgen.

Artikel 8 Eindexamen vmbo theoretisch leerweg

1. Het eindexamen vmbo voor zover het betreft de theoretische leerweg omvat:
- a. in het gemeenschappelijk deel de vakken Nederlandse taal, Engelse taal, lichamelijke opvoeding, maatschappijleer en kunstvakken 1.
  - b. in het profieldeel van het profiel techniek de vakken wiskunde en natuur- en scheikunde 1, waaronder tevens begrepen het profielwerkstuk.
  - c. in het profieldeel van de profiel zorg en welzijn het vak biologie en één van de volgende vakken, ter keuze van de leerling: wiskunde, geschiedenis of aardrijkskunde, waaronder tevens begrepen het profielwerkstuk.
  - d. in het profieldeel van de profiel economie het vak economie en één van de volgende vakken, ter keuze van de leerling: wiskunde, Duitse taal, waaronder tevens begrepen het profielwerkstuk.
  - e. in het profieldeel van de profiel landbouw het vak wiskunde en één van de volgende vakken, ter keuze van de leerling: biologie of natuur- en scheikunde 1, waaronder tevens begrepen het profielwerkstuk.
  - f. in het profiel techniek in het vrije deel twee nog niet in het profieldeel gekozen vakken: Duitse taal, natuur- en scheikunde 2, biologie, geschiedenis, aardrijkskunde, beeldende vorming.
  - g. in het profiel economie in het vrije deel twee nog niet in het profieldeel gekozen vakken: Duitse taal, wiskunde, biologie, geschiedenis, aardrijkskunde, beeldende vorming.
  - h. in het profiel zorg en welzijn in het vrije deel twee nog niet in het profieldeel gekozen vakken: Duitse taal, natuur- en scheikunde 1, natuur- en scheikunde 2, wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde, beeldende vorming.
  - i. in het profiel landbouw in het vrije deel twee nog niet in het profieldeel gekozen vakken: Duitse taal, natuur- en scheikunde 2, biologie, geschiedenis, aardrijkskunde, beeldende vorming.
  - j. de rekentoets
2. Het bevoegd gezag van een school voor vmbo theoretische leerweg kan een leerling, na overleg met de leerling en, indien de leerling minderjarig is, met diens ouders, voogden of verzorgers, ontheffing verlenen van het volgen van het onderwijs in het vak lichamelijke opvoeding indien de leerling vanwege diens lichamelijke gesteldheid niet in staat is dit onderwijs te volgen.

Hoofdstuk 3: Regeling van het eindexamen

Afdeling 1 Examenreglement en programma van toetsing en afsluiting

Artikel 12. Examenreglement en programma van toetsing en afsluiting

1. Elke locatie heeft een eigen examenreglement. In dit examenreglement zijn naast de door de scholengemeenschap vastgestelde regels, de regels geldend voor de locatie opgenomen. Het pta wordt volledig door de locatie vastgesteld. Het examenreglement wordt door het bevoegd gezag van de locatie vastgesteld en bevat in elk geval:
  - a. regels over de organisatie van het eindexamen en de gang van zaken tijdens het eindexamen;
  - b. informatie over de toepassing van de maatregelen bedoeld in artikel 2;
  - c. inhaal- en herkansingsmogelijkheden van het schoolexamen, waarbij in ieder geval wordt voorzien in een inhaalmogelijkheid voor de kandidaat die door ziekte of ten gevolge van een bijzondere van zijn wil onafhankelijke omstandigheid niet in staat is geweest aan een of meer toetsen van het schoolexamen deel te nemen; en
  - d. in het geval van een school voor voortgezet onderwijs, de samenstelling en het adres van de in artikel 2, zesde en zevende lid, bedoelde commissie van beroep.
2. Het bevoegd gezag zendt jaarlijks voor 1 oktober het vastgestelde examenreglement aan de kandidaten en de inspectie.

Artikel 13. Programma van Toetsing en Afsluiting

1. Het bevoegd gezag stelt jaarlijks voor 1 oktober een programma van toetsing en afsluiting vast voor het desbetreffende schooljaar.
2. Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt in ieder geval:
  - a. welke examenstof van het examenprogramma in het schoolexamen wordt getoetst;
  - b. welke door het bevoegd gezag vast te stellen examenstof in het schoolexamen wordt getoetst;
  - c. de inhoud van de toetsen die onderdeel uitmaken van het schoolexamen;
  - d. de wijze waarop en tijdvakken waarbinnen de toetsen en herkansingen van het schoolexamen plaatsvinden;
  - e. de regels voor de wijze waarop het cijfer voor het schoolexamen voor een kandidaat tot stand komt.
3. Het bevoegd gezag draagt er zorg voor dat ten aanzien van de toetsen die deel uitmaken van het schoolexamen, in het programma van toetsing en afsluiting duidelijk en herleidbaar wordt aangegeven welke toetsen bijdragen aan de afsluiting van:
  - a. de verplichte examenstof van het examenprogramma die behoort bij het schoolexamen;
  - b. de examenstof van het examenprogramma die behoort tot de verplichte examenstof van het centraal examen, maar die ook in het schoolexamen zal worden getoetst; en
  - c. examenstof die is gekozen door het bevoegd gezag.
4. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op deeleindexamens.

Artikel 14. Programma van Toetsing en Afsluiting: Wijziging

1. Het bevoegd gezag van een school voor voortgezet onderwijs respectievelijk de examencommissie vavo kan het programma van toetsing en afsluiting na 1 oktober slechts wijzigen:
  - a. in het geval van een bijzonder onvoorziene omstandigheid die leidt tot praktische onuitvoerbaarheid van het programma van toetsing en afsluiting; of
  - b. ter verbetering van een kennelijke onjuistheid of kennelijke onvolledigheid in het programma van toetsing en afsluiting.
2. De examencommissie van de school voor voortgezet onderwijs wordt vooraf in de gelegenheid gesteld om te adviseren over een wijziging als bedoeld in het eerste lid.
3. Het bevoegd gezag van een school voor voortgezet onderwijs wijkt bij de vaststelling van een wijziging van het programma van toetsing en afsluiting slechts af van het advies van de examencommissie nadat het bevoegd gezag:
  - a. overleg heeft gepleegd met de examencommissie; en
  - b. de afwijking schriftelijk heeft gemotiveerd.

Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op deeleindexamens.

Afdeling 2 Schoolexamen**Artikel 15a Tijdvakken schoolexamen**

1. Het schoolexamen havo vangt aan op 1 oktober van het vierde leerjaar.
2. Het schoolexamen vmbo vangt aan op 1 oktober van het derde leerjaar.
3. Het schoolexamen wordt uiterlijk 15 werkdagen voor de aanvang van het eerste tijdvak van het centraal examen afgesloten met dien verstande, dat de werkdagen in de meivakantie en de verlengde meivakantie in deze telling meetellen (officiële feestdagen niet).
4. Het bevoegd gezag kan in afwijking van het derde lid een kandidaat die ten gevolge van ziekte of een andere van zijn wil onafhankelijke omstandigheid het schoolexamen niet heeft kunnen afsluiten voor aanvang van het eerste tijdvak, in de gelegenheid stellen het schoolexamen in dat vak af te sluiten voor het centraal examen in dat vak, doch na aanvang van het eerste tijdvak.

Artikel 15b Wijze van toetsen

1. De toetsen van het schoolexamen kunnen als mondeling toets, als schriftelijke toets, als praktische opdracht, als portfolio, als handelingsdeel of als profielwerkstuk worden afgenomen.
2. Praktische opdrachten, het profielwerkstuk, en handelingsdelen zijn als groepsopdracht mogelijk.
3. De toetsen van het schoolexamen kunnen afgenomen worden in aanwezigheid van andere kandidaten die in hetzelfde vak eindexamen doen.
4. Bij elke toets kan de directeur een tweede examinerator toestaan.

Artikel 15c Te laat komen en verhindering tijdens het schoolexamen

1. Een kandidaat die te laat komt, mag tot uiterlijk vijftien minuten na de aanvang van de toets tot die toets worden toegelaten
2. Het meer dan vijftien minuten te laat komen of het niet verschijnen, zonder geldige reden, van een kandidaat bij een toets van het schoolexamen, wordt als onregelmatigheid aangemerkt.
3. De kandidaat die om een geldige reden, ter beoordeling van de directeur, is verhinderd bij een toets van het schoolexamen krijgt een vervangende toets voorgelegd.

Artikel 15d Herkansing per vak

1. Een kandidaat, die eindexamen aflegt, kan in twee periodes per schooljaar een toets herkansen. Uitgezonderd zijn: handelingsdelen, portfolio's en praktische opdrachten.
2. Regels omtrent deze herkansing zijn opgenomen in het toetsprotocol van de locatie.
3. De kandidaat, die eindexamen havo of vmbo aflegt, meldt zijn herkansing via het inschrijfformulier dat wordt opgestuurd naar alle kandidaten, aan. Dit formulier moet voor de aangegeven deadline, welke staat vermeld op het formulier, worden teruggestuurd naar de secretaris van het eindexamen. Formulieren die worden ingestuurd na de deadline worden niet meer geregistreerd.
4. De herkansingen vinden op een daarvoor in de jaarkalender aangegeven moment plaats.
5. Het hoogste van de cijfers behaald bij de herkansing van de toets in een vak en bij de eerder afgelegde toets in dat vak geldt als het definitieve cijfer van de toets in dat vak.
6. Toetsen waarvan het resultaat tot stand is gekomen op grond van artikel 2, lid 2, zijn uitgesloten van herkansing per vak.

Artikel 15e Vrijstellingen

1. De leerling van een school voor havo die in het bezit is van het vmbo en die één of meer vakken heeft afgesloten op havo of vwo niveau, is vrijgesteld van het volgen van onderwijs in dit vak respectievelijk deze vakken.
2. De leerling van een school voor havo die in het bezit is van het vmbo en die één of meer vakken heeft afgesloten op havo of vwo niveau, is vrijgesteld van het volgen van onderwijs in dit vak respectievelijk deze vakken.
3. Leerlingen die in een voorexamenklas doubleren, krijgen voor de vakken waarin geen centraal examen wordt afgelegd, te weten: CKV, Maatschappijleer, BSM en Wiskunde D en in voorkomend geval voor het profielwerkstuk een vrijstelling voor het volgen van onderwijs, indien op het moment van de vaststelling van de overgang het eindresultaat 'voldoende' of het eindcijfer 6,0 of meer is behaald. De reeds behaalde resultaten worden dan meegenomen in het nieuwe schooljaar.
4. Leerlingen die voor het eindexamen zijn afgewezen of terug zijn getrokken voor het examen, krijgen voor de vakken waarin geen centraal examen wordt afgelegd, te weten: CKV, Maatschappijleer, BSM en Wiskunde D en in voorkomend geval voor het profielwerkstuk een vrijstelling voor het volgen van onderwijs, indien op het moment van de vaststelling van de eindexamenuitslag het eindresultaat 'voldoende' of het eindcijfer 6,0 of meer is behaald. De reeds behaalde resultaten worden meegenomen in het nieuwe schooljaar.
5. Leerlingen die in een voorexamenklas doubleren, kunnen met betrekking tot een vak waarin tevens een centraal schriftelijk examen is, voor de onderdelen die alleen in het schoolexamen worden getoetst een vrijstelling krijgen voor het volgen van onderwijs, indien op het moment van vaststelling van de overgang het resultaat van het onderdeel 'voldoende of (onafgerond) het cijfer 6,0 of meer is behaald. Deze onderdelen zijn in het programma van toetsing en afsluiting aangegeven. De reeds behaalde resultaten worden dan meegenomen in het nieuwe schooljaar.
6. Leerlingen die voor het eindexamen zijn afgewezen, kunnen met betrekking tot een vak waarin tevens een centraal schriftelijk examen is, voor de onderdelen die alleen in het schoolexamen

worden getoetst een vrijstelling krijgen voor het volgen van onderwijs, indien op het moment van de vaststelling van de eindexamenuitslag het resultaat van het onderdeel 'voldoende' of (onafgerond) het cijfer 6,0 of meer is behaald. Deze onderdelen zijn in het programma van toetsing en afsluiting aangegeven. De reeds behaalde resultaten worden meegenomen in het nieuwe schooljaar.

7. Het bovenstaande betekent dat de leerling geen vrijstelling krijgt voor dit onderdeel, maar wordt vrijgesteld in het volgen van onderwijs. Een leerling heeft ten allen tijde het recht om een reeds behaald resultaat te verbeteren en dus ook het onderwijs te volgen.

Artikel 16. Mededeling beoordeling schoolexamen

1. De examinator stelt binnen 15 schooldagen na een afgelegde toets van het schoolexamen de kandidaat op de hoogte van het resultaat en de wijze waarop het resultaat tot stand gekomen is.
2. De secretaris van het eindexamen maakt, binnen twintig schooldagen na elke schoolexamenweek, bekend, voor zover van toepassing:
  - welke cijfers zijn behaald voor het schoolexamen,
  - de beoordeling van de vakken waarvoor geen cijfer wordt vastgesteld,
  - de beoordeling van het profielwerkstuk in het vmbo, en
  - de beoordeling van de maatschappelijke stage.
3. De directeur maakt voor aanvang van het centraal examen aan de kandidaat bekend, voor zover van toepassing:
  - a. een overzicht van behaalde resultaten van alle onderdelen in het examendossier;
  - b. een overzicht van de cijfers die de kandidaat heeft behaald voor het schoolexamen;
  - c. de beoordeling voor de vakken waarvoor geen cijfer wordt vastgesteld; en
  - d. de beoordeling van het profielwerkstuk in het vmbo.
4. De directeur, de examensecretaris tekenen voor verstrekking van de in het derde lid genoemde overzichten en beoordelingen aan de kandidaat.
5. De kandidaat tekent voor ontvangst van de in het derde lid genoemde overzichten en beoordelingen.

Artikel 17. Beoordeling schoolexamen

1. De cijfers van toetsen van het schoolexamen worden uitgedrukt in een cijfer uit een schaal van cijfers lopende van 1 tot en met 10 met de daartussen liggende cijfers met 1 decimaal.
2. Indien een kandidaat een toets van het schoolexamen aflegt bij twee examinatoren stellen de examinatoren in onderling overleg het cijfer van de toets vast. Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het cijfer bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde cijfer. Indien de uitkomst van deze berekening geen getal met 1 decimaal is, wordt de eerste decimaal met 1 verhoogd, indien het tweede cijfer achter de komma 5 of hoger is.
3. De toetsen van de kunstvakken en het vak lichamelijke opvoeding uit het gemeenschappelijk deel van elk profiel worden beoordeeld met 'voldoende' of 'goed'. Deze beoordeling gaat uit van de mogelijkheden van de leerling en geschiedt op de grondslag van het genoegzaam afsluiten van de toets.
4. Het overschrijden van een deadline zonder geldige reden, ter beoordeling van de directeur, wordt beschouwd als een onregelmatigheid. Vervolgens treedt artikel 2 in werking.
5. De opdrachten van de handelingsdelen moeten 'naar behoren' zijn afgerond.
6. Indien in een vak tevens centraal examen wordt afgelegd, worden de in het zesde lid genoemde cijfers gebruikt met de daartussen liggende cijfers met 1 decimaal.

7. De examinator bepaalt het cijfer van het schoolexamen voor een vak d.m.v. het gewogen gemiddelde van de cijfers van de afzonderlijke toetsen. Dit is een eindcijfer met één decimaal. De afronding geschiedt als volgt:
  - Indien het tweede cijfer achter de komma een 4 of lager is, naar beneden afgerond. Bijvoorbeeld een 5,44 wordt dan een 5,4.
  - Indien dat cijfer een 5 of hoger is, naar boven afgerond. Bijvoorbeeld een 5,45 wordt dan een 5,5.
8. In afwijking van het zesde lid, worden de kunstvakken en het vak lichamelijke opvoeding uit het gemeenschappelijk deel van elk profiel, beoordeeld met 'voldoende' of 'goed'. Deze beoordeling gaat uit van de mogelijkheden van de leerling en geschiedt op de grondslag van het genoegzaam afsluiten van de desbetreffende vakken, zoals blijkend uit het examendossier.
9. In afwijking van het zesde lid wordt het profielwerkstuk in het vmbo en de maatschappelijke stage beoordeeld met 'voldoende' of 'goed'. Deze beoordeling geschiedt op de grondslag van het genoegzaam voltooien van het profielwerk in het vmbo en de maatschappelijke stage, zoals blijkend uit het examendossier.
10. Het profielwerkstuk in het vmbo wordt beoordeeld door tenminste twee examinatoren die de kandidaat hebben begeleid bij de totstandkoming van het profielwerkstuk.
11. Een kandidaat kan bezwaar aantekenen tegen de wijze waarop een (school)examen is afgenomen, tegen de inhoud van een examen of tegen de beoordeling en uitslag. Hiertoe dient de kandidaat binnen 10 schooldagen nadat de uitslag schriftelijk is meegedeeld zijn bezwaarschrift in bij de directeur. Na ontvangst zal de directeur binnen 10 werkdagen zijn beslissing kenbaar maken.
12. De kandidaat kan bij de in artikel 2, lid zes, genoemde commissie van beroep tegen de beslissing van de directeur in beroep gaan. Artikel 2, lid 7, is overeenkomstig van toepassing.

Artikel 18. Herexamen schoolexamen

1. Het bevoegd gezag kan bepalen dat de kandidaat die eindexamen of deeleindexamen aflegt, voor één of meer vakken het schoolexamen waarin geen centraal examen wordt afgenomen, opnieuw kan afleggen. Het herexamen omvat door het bevoegd gezag aangegeven onderdelen van het examenprogramma. Met dien verstande dat het bevoegd gezag dit recht in elk geval verleent voor het vak maatschappijleer behorend tot het gemeenschappelijk deel van de leerwegen, indien de kandidaat voor dat vak een eindcijfer heeft behaald lager dan 6.
2. Voor een kandidaat, die eindexamen vmbo theoretische leerweg aflegt, verleent het bevoegd gezag dit recht in elk geval voor het vak maatschappijleer behorend tot het gemeenschappelijk deel van de leerwegen, indien de kandidaat voor dat vak een eindcijfer heeft behaald lager dan 6.
3. De kandidaat meldt zijn herexamen schoolexamen op een daarvoor in de jaarkalender aangegeven moment, schriftelijk (digitaal), onder vermelding van het vak, dat hij wil herkansen, aan bij de secretaris van het eindexamen.
4. Het herexamen schoolexamen omvat de door de examencommissie aangegeven onderdelen van het examenprogramma.
5. Het herexamen schoolexamen vindt op een daarvoor in de jaarkalender aangegeven moment plaats, doch uiterlijk een week voor aanvang van het eerste tijdvak van het centraal examen.
6. Het bevoegd gezag stelt vast hoe het cijfer van het herexamen schoolexamen in dat vak wordt bepaald.
7. Het hoogste van de cijfers behaald bij het herexamen schoolexamen in dat vak en bij het eerder afgelegde schoolexamen in dat vak geldt als het definitieve cijfer van het schoolexamen in dat vak.

Hoofdstuk 4: Centraal examen

Artikel 19. Centraal examen in eerder leerjaar

1. Het bevoegd gezag kan het bevoegd gezag een leerling uit het voorlaatste of direct daaraan voorafgaande leerjaar toelaten tot het centraal examen in één of meer vakken, niet zijnde alle vakken van het eindexamen. ([Artikel 2.56 Wet Voortgezet Onderwijs 2020, 4e lid](#))
2. Bij toepassing van het eerste lid wordt het schoolexamen in dat vak of die vakken afgesloten voordat in dat leerjaar het centraal examen in dat vak of die vakken aanvangt.
3. Indien toepassing wordt gegeven aan het eerste lid, wordt het derde tijdvak aansluitend aan het voorlaatste of direct daaraan voorafgaande leerjaar afgenomen door het College voor toetsen en examens.
4. Indien de leerling in één of meer vakken centraal examen heeft afgelegd in het voorlaatste of direct daaraan voorafgaande leerjaar, en niet is bevorderd tot het volgende leerjaar, vervallen de met dit centraal examen of deze centrale examens behaalde resultaten.

Artikel 20. Regels omtrent het centraal examen

1. Tijdens een toets van het centraal examen worden aan de kandidaten geen mededelingen van welke aard ook, aangaande de opgaven gedaan, uitgezonderd mededelingen van het College voor toetsen en examens.
2. De directeur draagt er zorg voor dat het nodige toezicht bij het centraal examen wordt uitgeoefend.
3. Een kandidaat die te laat komt, mag tot uiterlijk een half uur na de aanvang van de toets tot die toets worden toegelaten.
4. De aan de kandidaten voorgelegde opgaven voor een toets van het centraal examen blijven in het examenlokaal tot het einde van die toets.

Artikel 21. Verhinderung centraal examen

1. Indien een kandidaat om een geldige reden ter beoordeling van de directeur is verhinderd bij één of meer toetsen in het eerste tijdvak tegenwoordig te zijn, wordt hem in het tweede tijdvak de gelegenheid gegeven het centraal examen voor ten hoogste twee toetsen per dag alsnog te voltooien.
2. Indien een kandidaat in het tweede tijdvak evenzeer verhinderd is, of wanneer hij het centraal examen in het tweede tijdvak niet kan voltooien, wordt hij in de gelegenheid gesteld in het derde tijdvak ten overstaan van het College voor toetsen en examens te voltooien. [Artikel 3.29 Uitvoeringsbesluit WVO 2020](#)
3. De kandidaat meldt zich zo spoedig mogelijk door tussenkomst van de directeur aan bij het College voor toetsen en examens.
4. Indien het bevoegd gezag op grond van [Artikel 3.27 Uitvoeringsbesluit WVO 2020](#), zevende lid, van het Eindexamenbesluit, zelf de afnametijdstippen bepaalt, kan de directeur een kandidaat de gelegenheid geven om binnen de afnameperiode die het College van toetsen en examens daarvoor heeft ingesteld, alsnog de toetsen te voltooien waarvoor hij eerder was verhinderd.

Hoofdstuk 5: Uitslag, herkansing en diplomering

Artikel 22. Eindcijfer eindexamen

1. Het eindcijfer voor alle vakken van het eindexamen wordt uitgedrukt in een geheel cijfer uit de reeks 1 tot en met 10.
2. De directeur bepaalt het eindcijfer op het rekenkundig gemiddelde van het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen. Indien de uitkomst van de berekening niet een geheel getal is, wordt dat getal indien het eerste cijfer achter de komma een 4 of lager is, naar beneden afgerond en indien dat cijfer een 5 of hoger is, naar boven afgerond.
3. Indien in een vak alleen een schoolexamen is gehouden is het cijfer voor het schoolexamen tevens het eindcijfer.

Artikel 23. Uitslag eindexamen leerwegen vmbo

1. De kandidaat die het eindexamen van een leerweg in het vmbo heeft afgelegd, is geslaagd indien:
  - a. het rekenkundig gemiddelde van zijn bij het centraal examen behaalde cijfers ten minste 5,5 is;
  - b. hij voor het vak Nederlandse taal als eindcijfer 5 of meer heeft behaald;
  - c. hij onverminderd onderdeel b:
    - 1°. voor één van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 5 of meer en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald;
    - 2°. voor één van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 4 en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer waarvan ten minste één 7 of meer heeft behaald; of
    - 3°. voor twee van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 5 heeft behaald en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer waarvan ten minste één 7 of meer heeft behaald;
  - d. hij voor geen van de onderdelen, genoemd in het derde en vierde lid, lager dan het eindcijfer 4 heeft behaald;
  - e. hij voor de vakken lichamelijke opvoeding en het kunstvak uit het gemeenschappelijk deel de kwalificatie «voldoende» of «goed» heeft behaald;
  - f. als het een eindexamen gemengde of theoretische leerweg betreft: hij voor het profielwerkstuk de kwalificatie «voldoende» of «goed» heeft behaald.
2. Bij de uitslagbepaling volgend het eerste lid, onderdeel c, wordt in de theoretische leerweg het eindexamen van een profielvak of beroepsgerichte keuzevak behorend tot het eindexamen van de gemengde leerweg niet betrokken, tenzij deze vakken samen tenminste een volledig beroepsgericht programma vormen. In dat geval is het vierde lid van overeenkomstige toepassing.
3. Bij de uitslagbepaling volgens het eerste lid, onderdeel c, wordt in de basisberoepsgerichte leerweg en de kaderberoepsgerichte leerweg het gemiddelde van de eindcijfers van alle beroepsgerichte keuzevakken aangemerkt als het eindcijfer van één vak.
4. Bij de uitslagbepaling volgens het eerste lid, onderdeel c, wordt in de gemengde leerweg het gemiddelde van de eindcijfers van het profielvak en alle beroepsgerichte

keuzevakken aangemerkt als het eindcijfer van één vak met dien verstande dat het eindcijfer voor het profielvak daarbij net zo vaak meetelt als het aantal eindcijfers van de beroepsgerichte keuzevakken dat in de berekening wordt betrokken.

5. De directeur bepaalt het eindcijfer, bedoeld in het derde en vierde lid, als het rekenkundig gemiddelde van de eindcijfers van de samenstellende onderdelen. Indien de uitkomst van deze berekening niet een geheel getal is, wordt dat getal indien het eerste cijfer achter de komma een 4 of lager is, naar beneden afgerond en indien dat cijfer een 5 of hoger is, naar boven afgerond.
6. In afwijking van het eerste lid, is de kandidaat die eindexamen vmbo in de basisberoepsgerichte leerweg heeft afgelegd ter afsluiting van een leerwerktraject als bedoeld in artikel 10b1 van de wet geslaagd indien hij:
  - a. voor het vak Nederlandse taal het eindcijfer 6 of meer heeft behaald;
  - b. voor het profielvak het eindcijfer 6 of meer heeft behaald; en
  - c. als eindcijfer, bedoeld in het derde lid, 6 of meer heeft behaald.

Indien de vakken waarin examen is afgelegd, tezamen een eindexamen vormen van de basisberoepsgerichte leerweg, zijn het eerste en derde lid van overeenkomstige toepassing.

7. Zodra de eindcijfers en indien mogelijk de uitslag zijn vastgesteld, maakt de directeur deze schriftelijk aan de kandidaat bekend, onder mededeling van het in artikel 25 bepaalde. De uitslag is de definitieve uitslag indien artikel 25, eerste lid, geen toepassing vindt.

Artikel 24. Uitslag eindexamen havo en vwo

1. De kandidaat die eindexamen havo of vwo heeft afgelegd, is geslaagd indien:
  - a. het rekenkundig gemiddelde van zijn bij het centraal examen behaalde cijfers ten minste 5,5 is;
  - b. hij: voor één van de vakken Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur en voor zover van toepassing wiskunde A, wiskunde B of wiskunde C als eindcijfer 5 of meer heeft behaald en hij voor het andere vak dan wel andere hier genoemde vakken als eindcijfer 6 of meer heeft behaald,
  - c. hij onverminderd onderdeel b:
    - 1°. voor één van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 5 of meer en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald;
    - 2°. voor één van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 4 en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald, en het gemiddelde van de eindcijfers ten minste 6,0 bedraagt;
    - 3°. voor twee van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 5 heeft behaald en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald, en het gemiddelde van de eindcijfers ten minste 6,0 bedraagt; of
    - 4°. voor één van de vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld als eindcijfer 4 en voor één van deze vakken als eindcijfer 5 heeft behaald en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald, en het gemiddelde van de eindcijfers ten minste 6,0 bedraagt;
  - d. hij voor geen van de onderdelen, genoemd in het tweede lid, lager dan het eindcijfer 4 heeft behaald;

- e. hij voor het vak lichamelijke opvoeding van het gemeenschappelijk deel van elk profiel alsmede voor de maatschappelijke stage, de kwalificatie «voldoende» of «goed» heeft behaald.
2. Bij de uitslagbepaling volgens het eerste lid, wordt het gemiddelde van de eindcijfers van ten minste de volgende onderdelen aangemerkt als het eindcijfer van één vak, voor zover voor deze onderdelen een eindcijfer is bepaald: culturele en kunstzinnige vorming, maatschappijleer en het profielwerkstuk.
  1. De directeur bepaalt het eindcijfer, bedoeld in het tweede lid, als het rekenkundig gemiddelde van de eindcijfers van de samenstellende onderdelen. Indien de uitkomst van deze berekening niet een geheel getal is, wordt dat getal indien het eerste cijfer achter de komma een 4 of lager is, naar beneden afgerond en indien dat cijfer een 5 of hoger is, naar boven afgerond.
  2. Zodra de eindcijfers en indien mogelijk de uitslag zijn vastgesteld, maakt de directeur deze schriftelijk aan de kandidaat bekend, onder mededeling van het in artikel 25 bepaalde. De uitslag is de definitieve uitslag indien artikel 25, eerste lid, geen toepassing vindt.

Artikel 25. Herkansing centraal examen

1. De kandidaat heeft het recht om voor één vak van het eindexamen waarin hij al centraal examen heeft afgelegd, in het tweede of, indien artikel 21, eerste lid, van toepassing is, derde tijdvak, opnieuw deel te nemen aan het centraal examen of aan het cspe. Bij het eindexamen van de basis- of kaderberoepsgerichte leerweg heeft de kandidaat het recht, bedoeld in de eerste volzin, ook voor het cspe dat door het bevoegd gezag aansluitend aan het eerste tijdvak of in het tweede tijdvak wordt afgenomen. De herkansing van het cspe bestaat uit het opnieuw afleggen van deze toets of van één of meer onderdelen daarvan. De kandidaat heeft het recht, bedoeld in de eerste volzin, alleen indien op grond van artikel 23, zevende lid, of artikel 23, vierde lid, de eindcijfers zijn bekendgemaakt.
2. De kandidaat stelt de directeur voor een door deze laatste te bepalen dag en tijdstip schriftelijk in kennis van gebruikmaking van het in het eerste lid bedoelde recht.
3. Het hoogste van de cijfers behaald bij de herkansing en bij het eerder afgelegde centraal examen geldt als definitief cijfer voor het centraal examen.
4. Na afloop van de herkansing wordt de uitslag definitief vastgesteld en wordt deze schriftelijk aan de kandidaat bekendgemaakt.
5. Na afloop van een herkansing in het voorlaatste leerjaar of direct daaraan voorafgaande leerjaar wordt het eindcijfer schriftelijk aan de kandidaat bekend gemaakt.
6. Het eerste tot en met vierde lid zijn van overeenkomstige toepassing op de vakken waarin in een examenjaar deeleindexamen is afgelegd. De kandidaat die in een examenjaar zowel eindexamen als een of meer deeleindexamens aflegt, oefent het in het eerste lid bedoelde recht per examenjaar ten hoogste eenmaal uit.

Artikel 26. Afleggen eindexamen in vak op oorspronkelijk niveau na eindexamen in zelfde vak op hoger niveau

Indien een kandidaat gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid tot het afleggen van eindexamen in een vak op hoger niveau dan het niveau van de schoolsoort leerweg van inschrijving, stelt de directeur de kandidaat in de gelegenheid in dat vak alsnog het eindexamen af te leggen van die schoolsoort of leerweg.

Artikel 27. Duplicaten en afgifte verklaringen

1. Duplicaten van afgegeven diploma's, certificaten, vrijstellingsbewijzen en cijferlijsten worden niet verstrekt.
2. Een schriftelijke verklaring dat een in het eerste lid bedoeld document is afgegeven, welke

verklaring dezelfde waarde heeft als dat document zelf, kan uitsluitend door Onze Minister worden verstrekt.

Hoofdstuk 6: Overige bepalingen

Artikel 28. Afwijking wijze van examineren

1. De directeur kan toestaan dat een gehandicapte kandidaat het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat. In dat geval bepaalt de directeur de wijze waarop het examen zal worden afgelegd. Hij doet hiervan zo spoedig mogelijk mededeling aan de inspectie.
2. Tenzij sprake is van een objectief waarneembare lichamelijke handicap, geldt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde aangepaste wijze van examineren dat:
  - a. er een deskundigenverklaring is die door een ter zake deskundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld,
  - b. de aanpassing voor zover betrekking hebbend op het centraal examen in ieder geval kan bestaan uit een verlenging van de duur van de desbetreffende toets van het centraal examen met ten hoogste 30 minuten, en
  - c. een andere aanpassing slechts kan worden toegestaan voor zover daartoe in de onder a genoemde deskundigenverklaring ten aanzien van betrokkene een voorstel wordt gedaan dan wel indien de aanpassing aantoonbaar aansluit bij de begeleidingsadviezen, vermeld in die deskundigenverklaring.
3. Het bevoegd gezag kan in verband met onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal afwijken van de voorschriften gegeven bij of krachtens dit besluit, ten aanzien van een kandidaat die met inbegrip van het schooljaar waarin hij eindexamen aflegt, ten hoogste zes jaren onderwijs in Nederland heeft gevolgd en voor wie het Nederlands niet de moedertaal is. De in de eerste volzin bedoelde afwijking kan betrekking hebben op:
  - a. het vak Nederlandse taal en literatuur;
  - b. het vak Nederlandse taal;
  - c. enig ander vak waarbij het gebruik van de Nederlandse taal van overwegende betekenis is.
4. De in het derde lid bedoelde afwijking bestaat voor zover betrekking hebbend op het centraal examen slechts uit een verlenging van de duur van de desbetreffende toets van het centraal examen met ten hoogste 30 minuten en het verlenen van toestemming tot het gebruik van een verklarend woordenboek der Nederlandse taal.
5. Van elke afwijking op grond van het derde lid wordt mededeling gedaan aan de inspectie.

Artikel 29. Inzage centraal examenwerk

1. Iedere (oud)examenkandidaat kan de directeur binnen de bewaartermijn schriftelijk verzoeken om inzage in haar/zijn eigen centraal examenwerk.
2. De directeur wijst schriftelijk een inzagemoment toe.
3. De inzage van het eigen centraal examenwerk vindt onder leiding van de examensecretaris plaats. Betreft de inzage het centraal examenwerk van het vak van de examensecretaris dan wordt deze vervangen door de plaatsvervangend examensecretaris.
4. De (oud)examenkandidaat kan zich bij de inzage van haar/zijn eigen centraal examenwerk door een door haar/hem aan te wijzen meerderjarige laten bijstaan.
5. De (oud)examenkandidaat mag tijdens de inzage de beschikking hebben over het correctievoorschrift. Tevens kan de (oud)examenkandidaat vragen om een kopie van haar/zijn centraal examenwerk.
6. Een aanwijsbare fout bij de correctie meldt de (oud)examenkandidaat 24 uur voor afloop van het aanmeldingsmoment voor het tweede tijdvak, respectievelijk het derde tijdvak, schriftelijk en onderbouwd met argumenten bij de directeur.

7. De eerste corrector kijkt op verzoek van de directeur of op grond van de argumenten van de (oud)examenkandidaat of naar zijn eigen mening een aanpassing van de score aan de orde is.
8. De eerste corrector voert overleg met de tweede corrector over de eventuele aanpassing van de score. Het resultaat van dit overleg wordt schriftelijk vastgelegd en aan de directeur medegedeeld.
9. Alleen als beide correctoren in overleg tot de conclusie komen dat de score wordt aangepast, wordt deze aangepast.
10. De directeur past de uitslag aan en deelt deze de (oud)examenkandidaat mede.
11. Als beide correctoren van mening zijn dat de score niet dient te worden aangepast, laat de directeur dat aan de (oud)examenkandidaat weten.
12. Tegen het in lid 9 en 11 genoemde besluit kan de (oud)examenkandidaat niet in beroep.

Artikel 30. Spreiding voltooiing eindexamen

1. Het bevoegd gezag kan, de inspectie gehoord, toestaan dat ten aanzien van een kandidaat die in het laatste leerjaar langdurig ziek is, en ten aanzien van een kandidaat die lange tijd ten gevolge van een bijzondere, van de wil van de kandidaat onafhankelijke omstandigheid niet in staat is geweest het onderwijs in alle betrokken eindexamenvakken gedurende het laatste leerjaar te volgen, het centraal examen en in voorkomend geval het schoolexamen, voor een deel van de vakken in het ene schooljaar en voor het andere deel in het daarop volgende schooljaar wordt afgelegd. In dat geval wordt het eindexamen in een vak in het eerste of in het tweede van deze schooljaren afgesloten.
2. Het bevoegd gezag geeft zijn in het eerste lid bedoelde toestemming uiterlijk voor de aanvang van het eerste tijdvak van het centraal examen. In bijzondere gevallen kan het bevoegd gezag afwijken van de eerste volzin ten behoeve van een kandidaat die nog niet in alle betrokken eindexamenvakken centraal examen heeft afgelegd.
2. Artikel 25, is ten aanzien van de kandidaat van toepassing in het eerste en in het tweede schooljaar van het gespreid centraal examen, met dien verstande dat het in dat artikel bedoelde recht in het eerste schooljaar ontstaat nadat de eindcijfers van de vakken waarvoor in het eerste schooljaar het centraal examen is afgesloten, voor de eerste maal zijn vastgesteld.
3. De directeur en de examensecretaris stellen op verzoek van de kandidaat de uitslag van het eindexamen reeds vast aan het einde van het eerste schooljaar van het gespreid centraal examen of het gespreid schoolexamen, met overeenkomstige toepassing van artikel 23 of artikel 24.

Artikel 31. Overgangsbepaling schoolexamen rekenen

1. Het eindexamen vmbo en havo omvat voor leerlingen die geen eindexamen afleggen in het vak wiskunde een schoolexamen rekenen.
2. In afwijking van het eerste lid is een kandidaat die in het bezit is van het diploma van een leerweg in het vmbo en die het schoolexamen rekenen heeft afgelegd zoals dit op grond van artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdeel c, van de Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen is vastgesteld voor het eindexamen vmbo, bij het afleggen van het eindexamen in een andere leerweg van het vmbo, vrijgesteld van het schoolexamen rekenen.
3. Het cijfer voor het schoolexamen rekenen weegt niet mee in de uitslagbepaling voor het eindexamen vmbo en havo.
4. Het cijfer voor het schoolexamen rekenen vermeld op een bijlage bij de cijferlijst.
5. Indien de kandidaat is vrijgesteld van het schoolexamen rekenen op grond van het tweede lid, wordt het schoolexamen rekenen vermeld op een bijlage bij de cijferlijst, zonder vermelding van een cijfer.

6. Het vierde lid is van overeenkomstige toepassing op het eindexamen wiskunde, indien de kandidaat het eindexamen wiskunde heeft afgelegd, het eindexamen voor wiskunde niet is betrokken in de uitslagbepaling en de kandidaat bedenkingen heeft geuit tegen het opnemen van het eindexamen voor het vak wiskunde op de cijferlijst.
7. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op de kandidaat die het eindexamen vmbo in de basisberoepsgerichte leerweg aflegt ter afsluiting van een leerwerktraject.
8. Dit artikel vervalt op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.